

Sietse Schaafsma

Zorg voor elkaar

Handelingen 6:1-7

Een onverwacht pareltje uit Gods Woord treffen we aan in dit gedeelte. Door de zorg voor buitenlandse weduwen ontvingen de trouwe gelovigen een onverwachte zegen: vijandige Aäronitische priesters werden gehoorzaam aan het geloof (Hand. 6:7). Hoe vaak is in gemeenten de zorg voor weduwen een primaire taak? Hoe vaak richten wij ons juist op het jonge, mannelijke, krachtige, rijke of intellectuele deel van de samenleving en denken daardoor ook de rest van de bevolking als een zegen van de Heer te zullen ontvangen?

Laten we bij de aanleiding beginnen. *Er ontstond gemopper* (Hand. 6:1). Dat is alles wat de Bijbel zegt, en dat is nog niet eens zo gemakkelijk te duiden. Sommigen hebben gesuggereerd dat er op zich niets aan de hand was, alleen maar onterecht gemopper. F.B. Hole bijv. zegt: 'Het was slechts een gemopper dat ontstond'¹. Maar als dat waar was, dan was het toch veel beter geweest de onterechte mopperaars terecht te wijzen? Weer anderen beweren dat er wel degelijk fouten ten grondslag lagen aan het gemopper. Deze fouten zouden zijn gemaakt door de apostelen! W. Kelly stelt: 'de bediening was in de handen van de apostelen'². Maar als zij zó faalden dat weduwen compleet '*over het hoofd gezien werden*', dan was dat een ernstig kwaad in de ogen van de Heer! '*Vervloekt is hij die het recht van de weduwe buigt*', zegt Deuteronomium 27:19. Op zijn minst zou je dan verwachten dat de

---

¹ "It was only a murmuring that arose"

² "was in the hands of the apostles"

apostelen schuld moesten belijden, boete zouden doen en hersteld zouden worden in hun functie – en al helemaal niet dat zij vooraan mochten staan om een oplossing te suggereren!

Dat is ook de reden dat weer anderen zeggen dat het geen fout van de apostelen was, maar dat deze taak altijd al in de handen van ‘leken’ was. L.M. Grant stelt: 'Dit viel onder het toezicht van plaatselijke Joodse gelovigen'³. Maar als dat waar is, had verwacht mogen worden dat niet alleen het falen maar ook de verantwoordelijken hiervoor aan de kaak werden gesteld en berouw hadden moeten tonen. Maar niets van dat alles wordt naar voren wordt gebracht in dit gedeelte. En bovendien: als het al in de handen van een aantal gelovigen was, waarom zou de aanstelling van zeven andere gelovigen dan een oplossing zijn?

Misschien is er iets anders aan de hand. Daarvoor moeten we nog een stapje verder terug, naar de situatie waarin deze geschiedenis wordt beschreven. Wij beginnen vaak te lezen in vers 1 van hoofdstuk 6, maar waarom niet in hoofdstuk 5:42? De tempel was nog steeds de centrale vergaderplek. De boodschap van herstel van Petrus uit Handelingen 2 leek van alle kanten opgepakt te worden. Grote groepen, menigten, duizenden in en buiten Jeruzalem kwamen tot geloof. Ja, aan het eind van dit gedeelte zelfs ook nog een grote menigte van de priesters (vs. 7)! Stefanus was nog niet gedood, de gewone gelovigen werden nog niet vervolgd en waren nog niet verspreid. Dus er is alle reden om aan te nemen dat we nog dicht bij de Joodse bedeling zijn! De fundamenten voor de nieuwe tijd mogen dan door God zijn klaargemaakt, maar de verschijnselen zelf zijn nog zo Joods als maar mogelijk is.

Dit wordt ondersteund door het gebruik van de beide termen: de Griekssprekende [Joden] en de Hebreeën. De term ‘Griekssprekenden’ wordt elders in de Bijbel nooit gebruikt voor christenen, dus waarom zouden die er nu wel mee worden aangeduid? En omgekeerd wordt de term Hebreeën altijd gebruikt voor leden van het Joodse volk, dus waarom zouden er hier plotseling delen van de christelijke gemeente mee worden aangeduid? Ook het gebruik van deze termen ondersteunt de gedachte dat we de oorzaak van het gemopper nog binnen de Joodse context moeten zoeken.

Hoe was de weduwenzorg daar in Jeruzalem geregeld? In tegenstelling tot bijna elk ander rechtstelsel kende de Joodse wet geen erfrecht toe aan weduwen. Zij erfden niet van hun echtgenoot, maar voor hen gold wel een zorgplicht. De erfgenamen

---

³ “It was... supervised by local Jewish believers”

moesten uit de erfenis zorgen voor de weduwen op een niveau, zoals ze dat vroeger gewend waren. En als dat niet lukte, was er een collectieve zorgplicht (vgl. Deut. 26). Een deel van de tempeltienden was namelijk voor hen: *'In elk derde jaar zijn de tienden [ook] voor de vreemdeling en de weduwe'*. Deze tienden in het derde (en zesde) jaar moesten aan de priesters worden gebracht, die voor verdere distributie zorg droegen. Deze weduwen- en wezenzorg was volgens diverse bronnen een belangrijk onderdeel van het Joodse leven, een zorg die in handen was van de Joodse tempelautoriteiten. Hierbij werden twee begrippen gebruikt. De Quppah of 'korf' was een tweewekelijkse bijdrage voor degenen die zich enigszins konden redden, maar aanvulling nodig hadden, terwijl de Tamhui of 'kom' een dagelijkse bediening was voor diegenen die niets hadden. Deze korf of kom werd gebracht, en hoefde niet gehaald te worden en ze werd ook niet als aalmoes beschouwd. Je zou hierbij kunnen denken aan de weduwe uit Marcus 12 of Lucas 21, die haar twee munten in de offerkist gooide en daarmee geheel afhankelijk werd van het kommetje om in haar levensonderhoud te voorzien.

Opmerkelijk is dat de vastgestelde portie van eens in de drie jaar tien procent ongeveer ook de grootte aanduidt van de weduwenpopulatie in een 'normale' samenleving. Bij bijvoorbeeld de volkstelling in Nederland van 1991 noemde 2,3% van de bevolking als weduwe (65+). Stel nu dat we dit percentage toepassen op de toenmalige gemeente. Gerard Kramer schat in zijn beschouwing over het boek Handelingen de omvang van de gemeente – bescheiden – op 10.000 zielen, zodat ongeveer 300 weduwen aanwezig geweest zullen zijn. Als daarvan ruim genomen 20% Griekssprekend was, praten we over 50 tot 60 dames met een mogelijk probleem. Om hier vervolgens 7 specialisten op te zetten lijkt aan de royale kant! Maar wat nu als we de hele populatie van Jeruzalem als uitgangspunt nemen? De schattingen variëren dan van 20.000 tot 135.000 personen. Het is mogelijk dat er door de grote verschuivingen in het inkomsten- en uitgavenpatroon van de tempel door de opkomst van de menigten volgelingen van Christus een zekere druk kwam te liggen op bijvoorbeeld de voorraden die beschikbaar waren voor de dagelijkse bediening: de Tamhui.

Er was volgens bronnen destijds een duidelijke rangorde bij de uitdeling van de beschikbare rantsoenen: *'vrouwen kregen eerder hulp dan mannen, familieleden eerder dan vreemden, en leden van de plaatselijke gemeenschap eerder dan buitenstaanders'*⁴. In tijden van schaarste is het dus goed voor te stellen dat

---

⁴ Bratcher: "women received help before men, relatives before strangers, and members of the local community before outsiders."

buitenlandse, Griekssprekende weduwen werden overgeslagen bij de dagelijkse bediening. Dit gaf dan aanleiding tot klachten, tot gemopper. Echter op een veel grotere schaal dan 50 gelovige Griekssprekende weduwen, nl. onder al de Griekssprekende weduwen in Jeruzalem.

Dit lijkt des te waarschijnlijker als we de maaltijdsituatie van die begintijd onder ogen zien. De nieuwe Christusgelovigen hadden alles gemeenschappelijk, inclusief de maaltijden (Hand 2:42). Ook de weduwen maakten daarvan deel uit. Ja, deze zullen daarbij zelfs wel een leeuwendeel van de letterlijke bediening van de tafels voor hun rekening hebben genomen hebben, terwijl de jonge moeders druk met hun kinderen in de weer waren. Natuurlijk kreeg niet iedereen hetzelfde. Er staat: *'Ze deelden uit aan allen, naardat iemand nodig had'* (Hand 2:45). Het probleem van over het hoofd gezien worden was hierbij – binnen de kring van de gelovigen – niet waarschijnlijk! En als het al een keer gebeurde, waren het de weduwen die bij de distributie dit uit hun eigen mond spaarden om de jonge gelovigen van voldoende voedsel te voorzien. In Jeruzalem vielen alle gelovigen, ook de weduwen, nog onder de algemene zorg. De echte specialisatie hiervan te Efeze, waar de weduwen een uitzonderingspositie innamen, moest nog komen (1 Tim. 5). De klacht moet dan ook wel van buiten de kring van de Christusgelovige weduwen te Jeruzalem zijn gekomen.

Wellicht moeten we dan ook het morren (een typisch Joods begrip trouwens) verstaan als een gemopper over het handelen van de tempelautoriteiten ten opzichte van de buitenlandse weduwen, een dubbel kwaad onder Israël. Deze autoriteiten vielen niet onder het gezag van de apostelen, zodat ze door hen niet vermaand hoefden te worden. Maar hun nalatigheid gaf de gemeente de mogelijkheid om het evangelie handen en voeten te geven! Naast de prediking aan allen en de genezingen voor allen kwam er ook een genereuze opstelling in de voedselvoorziening voor *alle* buitenlandse weduwen! De twaalf apostelen konden die taak zelf niet oppakken, dan zouden ze de woorddienst veronachtzamen. Maar ze riepen de gemeente ertoe op zeven mannen voor die taak aan te stellen!

God Zelf had in het Oude Testament al aangegeven dat de zorg voor vreemdelingen en weduwen een belangrijk kenmerk van waar geloof was. En Hij had toen al een belofte gedaan: *'Dan kan de Leviet komen (...) en de vreemdeling, de wees en de weduwe die binnen uw poorten zijn, en zij kunnen eten en verzadigd worden; opdat de Heere, uw God, u zegent in al het werk dat u doet'* (Deut. 14:29). Dat hebben de gelovigen in Jeruzalem vervolgens ook gemerkt. Want het woord van God nam toe, het werd groter voor hen en in hen; en ook het getal van de discipelen in Jeruzalem vermeerderde zeer. Maar het was niet slechts een kwantitatieve groei! Er gebeurde een wonder: dit gedrag opende de ogen van een talrijke menigte van priesters,

zodat zij gehoor gaven aan het geloof! Wat een zegen had de voedselvoorziening van deze buitenlandse oude weduwen met zich meegebracht! Laten ook wij daarom ervoor zorgen vooraan te staan in goede werken (Tit. 3:8).

Oude Sporen 2018

